

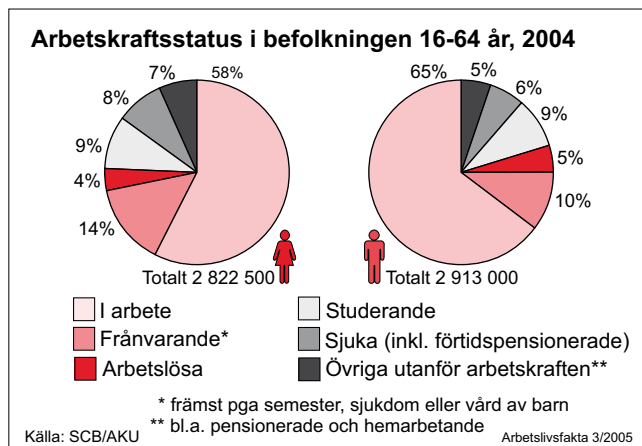
Arbetslivsfakta

Utges av Arbetsmarknadsstyrelsen, Arbetsmiljöverket, Försäkringskassan och Socialstyrelsen

TEMA: ARBETSLÖSA

VEM ÄR ARBETSLÖS?

Den som saknar men kan ta arbete och som söker aktivt betecknas som arbetslös, och den som är i arbete eller frånvarande från arbetet är sysselsatt. Vanligen betraktas åldersgruppen 16-64 år. De arbetslösa och de sysselsatta utgör arbetskraften, som 2004 uppgick till i genomsnitt 4,5 miljoner. Det finns stora grupper i arbetsför ålder som saknar arbete men som inte räknas som arbetslösa, framför allt studerande och förtidspensionärer. Dessa rubriceras i stället som personer utanför arbetskraften, och de utgjorde 2004 närmare 1,3 miljoner.

Det finns även åtskilliga personer som söker arbete men inte klassificeras som arbetslösa. Detta gäller bland annat personer som redan är sysselsatta, men som av olika anledningar vill byta arbete. Hit hör många tillfälligt anställda, deltidsarbetslösa, timanställda, lönebidragsanställda med flera. Många av dessa är inskrivna vid Arbetsförmedlingen som arbetssökande. Detsamma gäller dem som genomgår något arbetsmarknadspolitiskt program. I september 2005 omfattade dessa 121 000 personer, fördelade på bland annat 27 000 i arbete med anställningsstöd, 10 000 i praktikprogram, 10 000 i ungdomsprogram och 20 000 i olika utbildningar. Även de friårslediga räknas in i programvolymen. Summan av antalet arbetslösa och antalet programdeltagare benämns obalanstalet. Av vidstående tabell framgår att dubbelt så många män som kvinnor har arbete med anställningsstöd, medan dubbelt så många kvinnor som män är friårslediga. Allt som allt var 674 000 personer inskrivna som arbetssökande vid Arbetsförmedlingen i september 2005.

- En av tre som varit arbetslös i minst tre månader söker inte jobb
- År 2004 fick 85 000 arbetslösa som inte omfattas av a-kassa ekonomiskt bistånd
- Män får anställningsstöd - kvinnor får friår

Antal personer i arbetsmarknadspolitiska program, september 2005

Sökandekategori	♀	♂	♀+♂
Start av näringsverksamhet	1 800	2 800	4 600
Anställningsstöd	9 200	17 300	26 500
Arbetspraktik m.m.	4 700	5 700	10 400
Datortek	1 600	1 300	3 000
Ungdomsätgärder	4 600	5 400	10 000
Arbetslivsinriktad rehabilitering	4 600	3 900	8 500
Aktiviteter inom vägledning och platsförmedling m.m.	12 500	13 400	25 800
Arbetsmarknadsutbildning	3 500	4 600	8 200
Övrig utbildning	6 400	5 900	12 300
Friårslediga	8 200	3 900	12 100
Totalt	57 100	64 200	121 400

Källa: AMS/Sökanderegistret

HUR MÅNGA ARBETSLÖSA?

Den svenska konjunkturutvecklingen sammanhänger till stor del med den internationella, och i ett litet, exportberoende land som vårt är möjligheterna att påverka arbetsmarknadsutvecklingen begränsade. Trots den svaga utvecklingen i stora delar av Europa går dock den svenska ekonomin just nu ganska bra, dock utan att snabbt nedbringa arbetslösheten. I ett internationellt perspektiv är denna emellertid relativt låg. Den uppgick under 2004 till i genomsnitt 5,5 procent jämfört med omkring 10 procent i de stora länderna i Syd- och Mellanuropa. Dessutom yrkesarbetar kvinnor i betydligt större utsträckning i Sverige än i flertalet andra länder.

I Arbetslivsfakta redovisas aktuell och samlad information om utvecklingen inom arbetslivet. Ytterligare exemplar och tidigare nummer kan beställas från Publikationsservice, Arbetsmiljöverket, Box 1300, 171 25 Solna, tel 08-730 97 00, fax 08-730 98 17. Arbetslivsfakta och OH-bilder kan också hämtas från www.av.se och www.forsakringskassan.se

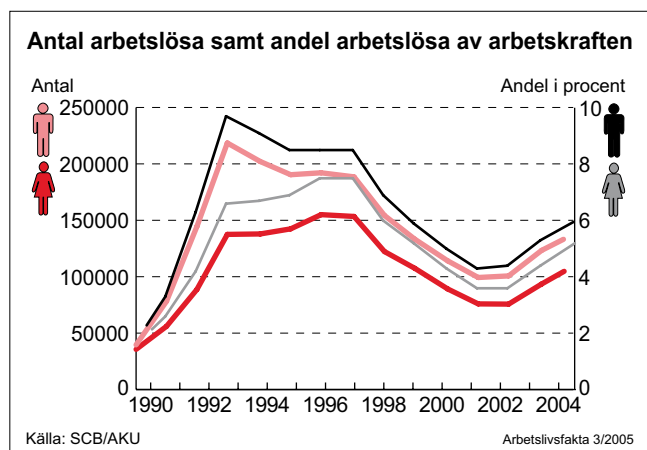
Av de totalt 246 000 arbetslösa under år 2004 (enligt SCB:s arbetskraftsundersökningar) hade 20 000 personer aldrig tidigare arbetat. Mer än sju av tio sökte arbete omedelbart efter att ha slutat föregående arbete. En av fem som tidigare haft arbete sökte nytt arbete först efter mer än en månads uppehåll, till exempel studieuppehåll.

Förutom av SCB redovisas arbetslösheten också av AMS, i form av antalet arbetslösa vid varje månads slut. I genomsnitt för 2004 var arbetslösheten enligt denna källa 239 000 personer.

Arbetslösa i maj 2005 och under hela 2004				
	Antal	Andel (%) av arbetskraften	Antal	Andel (%) av arbetskraften
Maj 2005				
Arbetslösa 16-64	101 400	4,8	132 100	5,7
Ungdomar 16-24 år	21 200	9,5	29 500	13,3
Äldre 55-64 år	11 500	2,8	25 300	5,5
Utrikesfödda	30 600	10,8	27 800	9,0
Medelvärde under 2004				
Arbetslösa 16-64	109 100	5,1	137 000	5,9
Högst Grundskola	24 300	8,3	32 600	7,7
Eftergymnasial utb ≥ 3 år	14 200	3,2	14 100	4,0
Stockholms län	23 100	4,8	25 700	5,0
Västra Götalands län	17 700	4,9	22 000	6,0
Skåne län	15 300	5,7	20 000	6,9
Norrbottnens län	3 600	6,4	5 200	8,5

Källa: SCB/AKU

Den svenska arbetslösheten är normalt lägst under våren, men stiger kraftigt under sommaren på grund av utflödet från skolor samt från arbetsmarknadsprogrammen, vilka minskar sina volymer under sommaren. Av motsvarande skäl går arbetslösheten ned under hösten. En viss tillfällig uppgång sker sedan kring årsskiftet när olika aktiviteter har helguppehåll.

Som årsgenomsnitt var arbetslösheten i Sverige som högst, 8 procent, under åren 1993 till 1997. Regeringen formulerade vid denna tid målet att den öppna arbetslösheten skulle halveras och sedan hållas nere omkring 4 procent. Målet uppnåddes under 2001 och 2002, men därefter har arbetslösheten åter stigit. För att åter uppnå målet har

regeringen i sin senaste budget aviserat bland annat kraftigt ökade resurser till arbetsmarknadsprogrammen. Bland övriga förslag i budgeten med inriktning mot höjd selsättning och sänkt arbetslöshet kan nämnas sänkta arbetsgivaravgifter för småföretagare, höjda statsbidrag till kommuner och landsting och fler högskoleplatser.

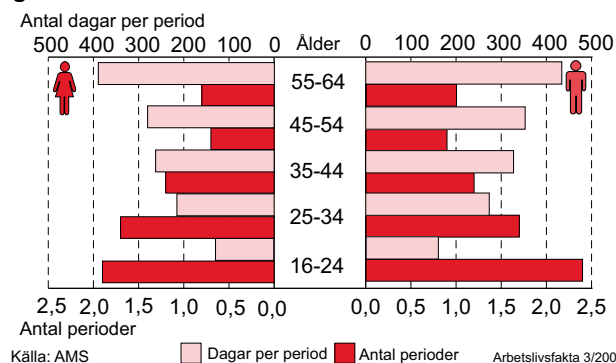
VEM RISKERAR BLI ARBETSLÖS?

Kvinnornas arbetslöshet har i regel varit något lägre än männens – skillnaden var under 2004 knappt en procentenhet. Å andra sidan är andelen utanför arbetskraften klart högre bland kvinnor än bland män, bland annat då betydligt fler kvinnor än män avgår med förtidspension.

Av kvinnorna som sökt arbete omedelbart efter föregående arbete var 26 procent arbetslösa på grund av personal- eller driftsinskränkningar och 54 procent på grund av att arbetet var tidsbegränsat. Motsvarande för männen var 39 respektive 48 procent. En mindre andel, cirka 3 procent slutade sitt föregående arbete av hälsoskäl och 4 procent slutade för att man inte trivdes.

Åldern spelar stor roll för en persons arbetssituation. Unga kan i tider av lågkonjunktur få svårt att ta sig in i arbetslivet, och missgynnas också av turordningsreglerna vid uppsägning. Arbetslösheten för personer under 25 år är mer än dubbelt så hög som den för hela befolkningen. Till detta kommer att många unga väljer att förlänga sina studier i brist på arbete. Å andra sidan har välutbildade ungdomar goda chanser att få anställning när konjunkturerna vänder uppåt, eftersom de förväntas vara mer utvecklingsbara och besitta mer aktuell kompetens än äldre arbetskraft. Ungdomar uppvisar i allmänhet flera korta arbetslöshetsperioder, medan äldre som förlorar sitt arbete ofta blir långvarigt arbetslösa eller slås ut permanent från arbetsmarknaden. I synnerhet personer med olika arbetshandikapp – och risken för sådana ökar markant med åldern – möter ofta betydande hinder att återinträda i arbetslivet, och när detta sker blir det ofta i form av lönebidrag eller offentligt skyddat arbete.

Antal arbetslöshetsperioder och längd på dessa, genomsnitt under åren 2000-2004

Utbildningsnivån har generellt stor betydelse för situationen på arbetsmarknaden. Det gäller framför allt för ungdomar, eftersom dessa inte har någon större arbetslivserfarenhet att falla tillbaka på. Personer som söker högskoleyrken har i allmänhet låg arbetslöshet medan sökande till yrken utan uttalade krav på utbildning har hög arbetslöshet. Även bland personer som söker sig till humanistiska och samhällsvetenskapliga yrken är arbetslösheten emellertid hög. Detta gäller för närvarande också IT-yrkena, till följd av den strukturomvandling som IT-branschen nyligen genomlöpt. En grupp med särskilt ogynnsamma framtidsutsikter är personer utan gymnasiekompetens vilka möter stora svårigheter att ta sig in på arbetsmarknaden och ofta hamnar i en rundgång mellan arbetslöshet, program och korta anställningar.

Utlandsfödda personer uppvisar högre arbetslöshet och lägre arbetskraftsdeltagande än svenskfödda. Det sistnämnda gäller i särskilt hög grad kvinnorna. Nyligen invandrade personer har oftast en sämre ställning på arbetsmarknaden än tidigare invandrade. De utomeuropeiska invandrarna hade år 2004 en genomsnittlig arbetslöshet på närmare 20 procent, och mer än hälften av de utomeuropeiskt födda kvinnorna stod utanför arbetsmarknaden. Till invandrarernas sämre situation bidrar behovet av svenskundervisning, attityder från arbetsgivarna och, för kvinnornas del, traditionella värderingar.

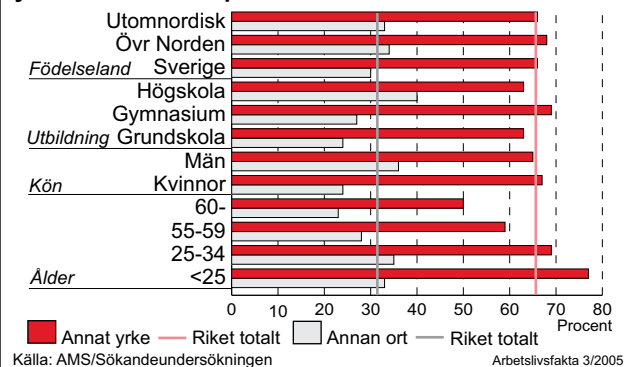
Det föreligger också stora skillnader mellan olika regioner i landet. Storstads- och universitetsregionerna kännetecknas i allmänhet av stark tillväxt, och det är oftast här arbetslösheten är lägst. Även i orter inom pendlingsavstånd till tillväxtcentra kan arbetsmarknaden vara ganska god. Dessutom har vissa delar av Småland traditionellt ett gott företagsklimat och en låg arbetslöshet. I glesbygderna däremot, och särskilt i skogsläna i norr, är arbetslösheten betydligt högre. Under 2004 var nivån lägst i Jönköpings län, 4,0 procent, och högst i Norrbottens län, 7,5 procent.

ATT TA SIG UR ARBETSLÖSHET

AMS gör månatliga sökandeundersökningar bland arbetslösa och programdeltagare som varit inskrivna vid arbetsförmedlingen i minst tre månader. Under 2004 besvarades frågorna av nästan 60 000 personer, varav 12 procent hade fått ett arbete när intervjun genomfördes. Under 2004 uppgick medianvärdet för arbetslöshetstiden bland arbetslösa till 15 veckor enligt SCB/AKU. De arbetssökandes aktivitet när det gäller att söka jobb har stor betydelse för möjligheten att undvika långvarig arbetslöshet. Mer än var fjärde arbetslös söker mer än 6 jobb i månaden. I snitt använder dock hälften av de arbetslösa mindre än 4 timmar per vecka för att leta och söka jobb. Var tredje arbetslös söker inga jobb alls. Det vanligaste skälet (52%) som anges för detta är att det inte finns något passande jobb. Var åttonde (13%) säger att de har ett jobb på gång.

Arbetsökande söker hellre inom fler yrkesområden än inom ett större geografiskt sökområde. Knappt var tredje arbetslös eller programdeltagare uppger att de söker arbeten på orter längre bort än de kan dagpendla till. Två av tre söker dock arbete inom andra yrkesområden än det som man är utbildad för eller har erfarenhet av. Sannolikheten att kvinnor söker arbeten på andra orter är lägre än motsvarande sannolikhet för män. Benägenheten att vidga sitt geografiska sökområde minskar med åldern, vilket kan tyda på att kopplingarna till bostadsorten blir starkare ju äldre man blir. Utlandsfödda söker arbeten på andra orter än man kan dagpendla till i högre utsträckning än svenskfödda. Högskoleutbildade söker arbete på annan ort i större utsträckning, snarare än att byta yrkesområde.

Andel arbetssökande som sökt jobb inom annat yrkesområde eller på annan ort 2004

För att fråga om lediga jobb kontaktar mer än var fjärde (28%) en önskad arbetsgivare direkt och samma andel får tips om lediga platser av en vän. Av de sökande som arbetar hel- eller deltid idag har nästan var fjärde (23%) fått det för att de kontaktade arbetsgivaren, var femte (20%) genom tips från vän, var sju (15%) för att arbetsgivaren tog kontakt och var tolfte (8%) vardera från förslag från arbetsförmedlingen eller från arbetsförmedlingens platsbank. Nästan hälften av dem som fått jobb har tidigare arbetat hos arbetsgivaren eller praktiserat på arbetsplatsen.

ARBETSLÖSAS EKONOMI

De allra flesta arbetslösa har rätt till arbetslöshetsersättning, 78 procent 2004 enligt Arbetskraftsundersökningarna. Ersättningen uppgår till 80 procent av den tidigare inkomsten upp till ett tak på 20 075 kronor 2005. Vissa arbetstagare täcks dessutom av tilläggsförsäkringar som ger en högre ersättningsgrad och/eller täcker också högre inkomstskikt. Som grupp hade de som någon gång under 2003 fick arbetslöshetsersättning 16 procent lägre inkomst än resten av befolkningen. Skillnaden var betydligt större bland män (20 procent) än bland kvinnor (8 procent). I den yngsta åldersgruppen (16-24 år) liksom bland utlandsfödda hade de som under året fått arbetslöshetsersättning däremot en högre taxerad inkomst än de som inte fått det. Rätt till arbetslöshetsersättning förutsätter en viss förankring på

arbetsmarknaden och sysselsättningsnivån i dessa grupper är betydligt lägre än i resten av befolkningen.

Medelinkomst (tkr) i befolkningen efter om de fått arbetslöshetsersättning från a-kassa eller ej, 2003

Ålder	Ej a-kassa	A-kassa	Ej a-kassa	A-kassa
16-24	52	122	64	139
25-34	168	151	222	177
35-44	204	166	284	201
45-54	220	183	291	206
55-64	205	186	285	216
Totalt	175	161	236	188

Källa: SCB/LINDA

Att arbetslösa som grupp generellt har lägre inkomster än övriga visar sig även i att de oftare får behovsprövade ersättningar. År 2003 var andelen som fått bostadsbidrag eller ekonomiskt bistånd nästan tre gånger högre bland dem som fått arbetslöshetsersättning under året än bland dem som inte fått det. Även här var skillnaderna större bland män medan andelarna var högre bland kvinnor.

Andel (%) med bostadsbidrag eller ekonomiskt bistånd i befolkningen efter om de fått a-kassa eller ej, 2003

Ålder	Ej a-kassa	A-kassa	Ej a-kassa	A-kassa
16-24	11,4	18,4	8,7	16,3
25-34	11,7	24,5	8,0	15,5
35-44	14,0	30,8	7,0	24,1
45-54	7,2	25,7	5,4	22,5
55-64	2,1	17,2	2,7	18,7
Totalt	9,1	24,7	6,3	19,3

Källa: SCB/LINDA

Bland annat för att yngre och utlandsfödda arbetslösa oftare inte är berättigade till arbetslöshetsersättning är dessa grupper i högre utsträckning beroende av ekonomiskt bistånd (före detta socialbidrag) än resten av befolkningen.

Det är betydligt vanligare att yngre biståndsmottagare är arbetslösa utan arbetslöshetsersättning än äldre. Det beror på att yngre i hög utsträckning har en lösare anknytning till arbetsmarknaden än äldre. Biståndsmottagande män är oftare arbetslösa utan arbetslöshetsersättning än kvinnor. Det beror på att fler män än kvinnor söker arbete på arbetsförmedlingen.

Antal mottagare av ekonomiskt bistånd som varit arbetslösa någon gång under 2004 utan arbetslöshetsersättning

Ålder	Sverige	Utomlands	Sverige	Utomlands
18-24	12 720	4 250	14 000	5 850
25-34	5 480	4 290	7 410	5 680
35-44	2 790	3 630	3 800	4 860
45-54	1 220	1 520	2 470	2 610
55-64	340	300	960	730
Totalt	22 550	14 000	28 640	19 730

Källa: Socialstyrelsen

I vissa åldrar är det fler biståndsmottagare födda utomlands och i andra åldrar är det fler svenskfödda som är arbetslösa utan arbetslöshetsersättning. Orsaken till skillnaden är tvåfaldig. Anknytningen till arbetsmarknaden är allmänt svagare bland utlandsfödda, vilket gör att de i högre utsträckning måste ta hjälp av ekonomiskt bistånd för sin försörjning då de inte får någon arbetslöshetsersättning. Benägenheten att söka arbete varierar också, och om man inte anmäler sig vid arbetsförmedlingen, registreras man inte heller som arbetslös.

ARBETSLÖS ELLER SJUK?

Sett över längre tid går antalet sjukfrånvarande upp när arbetslösheten går ned och tvärtom. Denna tendens, som är starkare i Sverige än i de flesta jämförbara länder, kan bero både på att grupper med svag hälsa får arbete när arbetslösheten är låg och att en hög arbetslöshet avskräcker från att vara sjukskriven. Något som verkar i motsatt riktning är att det vid en hög arbetslöshetsnivå är svårare för sjukskrivna att finna ett nytt arbete så att en hög arbetslöshet kan förlänga sjukfallen. En ytterligare faktor som kan bidra till att arbetslöshet medför högre sjuklighet och sjukfrånvaro är att arbetslöshet är psykiskt påfrestande för individen och därför kan medföra liknande psykosociala hälsoproblem som vissa kategorier av påfrestande och utvecklande arbetsmiljöer.

Vad som kan konstateras är att det är vanligare att ha varit sjukskriven bland dem som fått arbetslöshetsersättning under året än bland övriga. Detta samband gäller för samtliga åldersgrupper för män men inte för kvinnor mellan 25 och 44.

Andel (%) med sjukpenning* i befolkningen efter om de fått a-kassa eller ej, 2003

Ålder	Ej a-kassa	A-kassa	Ej a-kassa	A-kassa
16-24	2,3	6,4	1,3	4,2
25-34	12,4	11,5	4,4	6,8
35-44	13,7	12,7	6,8	11,1
45-54	14,6	16,6	9,1	13,4
55-64	14,8	15,7	10,7	16,2
Totalt	11,9	12,5	6,7	10,0

* beräknad andel som fått sjukpenning i minst tre veckor

Källa: SCB/LINDA

ARBETSLIVSFAKTA

Redaktör för detta nummer: Jon Dutrieux

För kommentarer kontakta:

Arbetsmarknadsstyrelsen

Hans Tydén, tfn 08-586 060 64

Arbetsmiljöverket

Lotta Lundholm, tfn 08-730 95 77

Försäkringskassan

Jon Dutrieux, tfn 08-786 98 28

Socialstyrelsen

Ulf Larsson tfn 08-555 533 64

ISSN-1400-9439